

AQUALUTRA
Vidrin raziskovalni
in turistični center

RAZNOŽIVOST pod vidrino streho na Goričkem

Končno poročilo 2017

*Projekt iz javnega razpisa za sofinanciranje
projektov nevladnih organizacij,
ki delujejo na področju okolja št. 354-69/2016/13*

Goričko, 30.10.2017

Podatki o prijavitelju

Prijavitelj (polni naziv):	Lutra, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine
Naslov prijavitelja:	Sedež: Pot ilegalcev 17, 1210 Ljubljana – Šentvid Pisarna: Pustovrhova 6, 1210 Ljubljana – Šentvid Center Aqualutra: Križevci NH, 9206 Križevci
Občina sedeža prijavitelja:	Ljubljana
Ime in priimek odgovorne osebe, naziv in e-naslov:	dr. Miha Adamič, direktor
Naziv projekta:	RAZNOŽIVOST pod vidrino streho na Goričkem
Kratek naziv projekta:	RAZNOŽIVOST
Obdobje izvajanja (od-do):	1. 9. 2016 – 31. 10. 2017
Vsebinsko področje:	Projekt je usmerjen na področje ohranjanja narave in biotske raznovrstnosti (»raznoživost«) ter zagotavljanja ugodnega ohranitvenega stanja vrst na zavarovanem območju Krajinskega parka Goričko in širšega pomurskega prostora.
Telefon/ Fax prijavitelja:	Marjana Hönigsfeld Adamič: 041 705 613 Tatjana Gregorc: 041 851 120 Vidrin center: 082 00 53 56 Vidrafon: 051 622 111
E-naslov in naslov spletne strani prijavitelja:	info@lutra.si www.lutra.si , www.aquaviva.si , http://stopjez.lutra.si , http://izobrazevanje.lutra.si
ID štev. za DDV ali davčna številka:	SI 26257491
Matična številka:	1304658
Številka transakcijskega računa:	SI56 0205 9005 0942 644
Transakcijski račun odprt pri:	Nova ljubljanska banka (NLB)
Ime in priimek vodje projekta, e-naslov ter telefonska številka:	Marjana Hönigsfeld Adamič marjana@lutra.si , 041 705 613
Ime in priimek ter naziv podpisnika pogodbe o sofinanciranju:	dr. Miha Adamič, direktor
Ime in priimek skrbnika pogodbe o sofinanciranju:	Tatjana Gregorc

PREGLED OPRAVLJENIH AKTIVNOSTI DO 31. 10. 2017 NA PROJEKTU			
št.	Naziv aktivnosti	Opis izvedbe aktivnosti in predstavitev metod dela	Opravljenih aktivnosti do 31. 10. 2017
SKLOP 1: Dejavnosti vodenje in koordinacija projekta ter obveščanje in informiranje javnosti o projektu			
1.1.	Koordinacija in administrativno vodenje projekta	<p>Usklajevanje in povezovanje aktivnosti med izvajalci, podporniki (občine, Javni zavod KP Goričko), zunanji izvajalci in skupinami udeležencev; skrb za strokovno izbiro zunanjih izvajalcev in primerno izbiro terminov za izvedbo dogodkov; priprava vsebinskega dela projektnih poročil.</p> <p>Vodenje stroškovnega mesta projekta, priprava spremljajoče dokumentacije projekta (časovnice, evidenčni listi, anketni listi), finančno spremljanje stanja na projektu, arhiviranje dokumentacije; priprava finančnega dela projektnih poročil.</p>	<p>Cel čas projekta si prizadevamo pridobiti nova sredstva za zagotovitev delovanja centra tudi v prihodnje. Prijavili smo več projektov:</p> <ul style="list-style-type: none"> - s KP Goričko in LD Križevci, smo oddali skupno prijavo projekta na LAS Goričko; - z Občino Šalovci Interreg SI/HR; - skupaj s konzorcijem 10 partnerjev (med njimi je tudi KP Goričko) smo oddali prijavo projekta LIFE NATURAVIVA, v katerega so vključene tudi aktivnosti v centru Aqualutra na Goričkem. Projekt je bil potrjen, z aktivnostmi smo pričeli 4.9.2017 (projekt traja do 31.08.2018). Inštitut Lutra je imel pri pripravi prijavnice projekta ključno vlogo, pripravili smo jo skupaj z zaposlenimi NIB-a; - skupaj s konzorcijem 5 partnerjev pripravljamo vlogo na razpis Interreg SI/HU. <p>Trenutno projekt LIFE zagotavlja podaljšanje pogodbe o delovnem razmerju z zaposleno, ki smo jo zaposlili na projektu Raznoživost. Z novimi projekti in morebitno zaposlitvijo preko javnih del želimo v centru zaposliti še eno osebo.</p> <p>V letu 2016 in 2017 smo na lastne stroške uredili tudi stacionarni telefon v centru Aqualutra (082 00 53 56), internetni priključek in mobilno telefonsko številko (Vidrafon 051 622 111). Tako internet kot telefonske povezave so osnova, ki nam omogoča redno delovanje v centru. Za namene delovanja centra smo vzpostavili tudi nov elektronski naslov: center@lutra.si. Nova sodelavka se udeležuje dodatnih izobraževanj za pripravo in prijavo projektov (Life in Interreg) ter izobraževanj iz področja interpretacije narave in pedagogike.</p> <p>Nadaljujemo sodelovanje s KP Goričko in Občino Gornji Petrovci. Podrobnosti o sodelovanju z občino Gornji Petrovci, priložnosti in izzivi so podrobneje obrazloženi v nadaljevanju.</p>

Sodelovanje z občino Gornji Petrovci in prihodnost centra

Delovanje vidrinega informacijskega centra AQUALUTRA na Goričkem lahko štejemo za poprojektno nadaljevanje aktivnosti, vključenih v projekt LIFE AQUALUTRA (2004-2009). Prijaviteljica projekta je bila občina Gornji Petrovci, vodilni partner pa LUTRA, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine. Center AQUALUTRA je bil zgrajen na koncu oz. v polletnem podaljšku projekta (2009), za to akcijo pa je bila odgovorna občina. Razmejitve opreme in investicij iz projekta med partnerje nikoli ni bila opravljena, vendar je bilo iz projektne prijavnice razvidno, da bo zaradi namena in ciljev centra aktivnosti v centru opravljal Inštitut LUTRA, zemljišče in zgradba pa so v lasti občine. Razmerja med obema partnerjema kljub obljubam niso bila nikoli urejena z najemno pogodbo.

Čeprav se občina Gornji Petrovci načelno strinja z dejavnostmi, ki potekajo v centru AQUALUTRA, se občasno pojavljajo nedoločene želje občine, da bi prevzela center in v njem uredila donosno dejavnost. Ocenjujemo, da takšne ambicije izhajajo iz izjemno neugodnega finančnega stanja občine (»per capita« najbolj zadolžena občina v Sloveniji, dolg znaša več kot 5 milijonov €) in vprašanj, ki se s tem v zvezi pojavljajo na sejah občinskega sveta.

Na Inštitutu LUTRA se po najboljših močeh trudimo, da center z neposredno okolico vzdržujemo (čiščenje in pospravljanje zgradbe, vzdrževanje in dopolnjevanje razstavnih eksponatov ter izobraževalnega gradiva, urejanje okolice – košnja, obrezovanje, saditev sadnega drevja, trte, zaščita sadik itn.). Z neprestanimi prijavi na primerne javne razpise skušamo tudi zagotoviti kontinuirano delovanje centra, v zadnjem letu tudi z redno zaposleno sodelavko/informatorko. Vendar se tudi pri prijavi srečujemo z omejitvami, ki nastajajo zaradi neurejenega statusa objekta (gradbeno, uporabno dovoljenje, manjkajoča hišna številka), za kar je odgovorna občina. Občasno se pojavljajo težave z oskrbo z električnim tokom (izpadi zaradi šibkega električnega omrežja, neurij, strele) in v zadnjem letu tudi s pitno vodo (antifriz v vodovodnem omrežju). Kljub obljubam občine od odprtja centra naprej, da bo internetni priključek v kratkem uren, se to ni zgodilo; uredili in investirali smo ga sami. Težava je bila še večja, ker je na območju centra tudi signal mobilne telefonije izjemno slab.

Župan občine Gornji Petrovci je septembra letos pisno pozval predstavnici Inštituta LUTRA, naj se udeležita seje občinskega sveta 29. septembra in predstavita dejavnosti, projekte in načrte Inštituta LUTRA v zvezi s centrom; posebej so želeli izvedeti, kdo je v centru zaposlen in od kod je, kakšne tekoče projekte imamo, na koliko razpisov smo se prijavi, finančno konstrukcijo projektov in dinamiko izvajanja, predvsem pa učinki za občino Gornji Petrovci. Seje sva se udeležili in predstavili projektno dejavnost Inštituta LUTRA od odprtja centra naprej. Bilo je očitno, da dejavnosti v centru ves čas potekajo iz različnih projektov; v času, ko ni primernih projektov, za center skrbimo prostovoljno in v okviru možnosti organizacije.

Zaradi zapletov z občino Gornji Petrovci in njenih popolnoma nejasnih načrtov s centrom je bila doslej usoda centra precej negotova. Zato bi bilo nesmiselno izdajati tiskana promocijska gradiva in z nerealnimi obljubami privabljeni več obiskovalcev.

Šele oktobra letos se je zgodil premik. Občina Murska Sobota oz. Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota je povabil Inštitut LUTRA k sodelovanju pri projektu »Virtualna vrata v Pomurje«, to je projekt umeščanja in ureditve paviljona s svetovne razstave Expo (Milano 2015) **kot regijskega promocijskega centra** ob Kamenšnici v Bakovcih pred Mursko Soboto. Turistično informacijski center bo vstopna točka za obiskovalce regije, predvsem za domače in tuje turiste. Sodelovali bomo pri ureditvi dela paviljona, kjer bo predstavljena narava Prekmurja, posebej vidra s svojim življenjskim okoljem. Sodelovanje prinaša tudi novo možnost predstavitve in promocije Vidrinega centra AQUALUTRA. Obiskovalci Prekmurja od blizu in daleč bodo lahko izvedeli za center in ga v nadaljevanju tudi obiskali.

Povabilo k sodelovanju prinaša nov izziv tudi za promocijsko zloženko o centru AQUALUTRA, ki jo pripravljamo v okviru projekta *Raznoživost pod vidrino streho na Goričkem*. Zloženka bo zagotovila osnovne informacije o centru z navodili za pot, navrgla nekaj zanimivosti in povabila k doživetjem v

samem centru. Zato je bilo potrebno že pripravljene materiale preurediti in nekatere dodati (npr. informacijo o Goričkem, zavarovani naravi, značilnih vrstah...). Zloženka bo obsegala 5 dvostranskih listov pokončnega formata in bo oblikovana na način, da bo zbudila pozornost in izstopala od običajnih promocijskih gradiv. Dopolnjevala jo bo skladna mapa, v katero bo mogoče zložiti posamezne informacijske liste oz. promocijsko gradivo.

Menimo, da povabilo k sodelovanju pri projektu na regionalni ravni v Prekmurju predstavlja velik izziv za nadaljnji razvoj in promocijo Vidrinega centra AQUALUTRA, Krajinskega parka Goričko, biodiverzitete in narave Goriškega širše. Izziv velja izkoristiti in dvigniti pomen centra z lokalnega na regijsko in mednarodni nivo ter mu tako zagotoviti prihodnost, ki ne bo več odvisna od razumevanja lokalne skupnosti. To bo dodana vrednost projektu Raznoživost pod vidrino streho na Goričkem.

PREGLED OPRAVLJENIH AKTIVNOSTI DO 31. 10. 2017 NA PROJEKTU			
št.	Naziv aktivnosti	Opis izvedbe aktivnosti in predstavitev metod dela	Opravljenosti do 31. 10. 2017
SKLOP 1: Dejavnosti vodenje in koordinacija projekta ter obveščanje in informiranje javnosti o projektu			
1.2.	Nadgradnja spletne strani	Spletna stran www.lutra.si je bila postavljena v letu 2009. Deluje na odprto kodnem sistemu Joomla in potrebuje posodobitev in nadgradnjo. Vsebine o centru Aqualutra, ki se trenutno nahajajo na spletnih straneh projekta LIFE Aquaviva (http://aquaviva.si/), bodo vključene v spletno stran www.lutra.si , celotna stran pa bo posodobljena z modernejšim videzom in aktualnejšimi vsebinami. Poudarek bo tudi na dejavnostih centra Aqualutra, na voljo bo koledar dogodkov, kontaktni obrazec (predvsem za šole in obiskovalce), izobraževalne vsebine (učni listi) in druge informacije, vezane na delovanje centra.	<p>Nova spletna stran v odprtokodnem sistemu WordPress je pripravljena in preseljena na naslov www.lutra.si. Nekatere vsebine bomo v prihodnje nadgrajevali, predvsem izobraževalne vsebine in druge informacije, vezane na delovanje centra.</p> <p>V prihodnjem letu bomo v spletno stran www.lutra integrirali tudi ostale vsebine spletnih strani, ki jih upravljamo: http://www.aquaviva.si http://stopjez.lutra.si http://eow.lutra.si http://izobrazevanje.lutra.si</p> <p>Na spletni strani smo uredili tudi spletno trgovino, ki nam bo omogočila vsaj delno pokritje lastnih vložkov v projekte ter stroškov, ki v projektih niso upravičeni. Spletna trgovina bo ponujala izdelke, ki so vezani na promocijo biotske pestrosti in ohranjanja narave. V bodoče želimo vključiti tudi izdelke nekaterih ponudnikov ročnih del, ki bodo naravovarstveno obarvani.</p> <p>Center Aqualutra smo ročno umestili tudi na »Google Maps«, to nam omogoča, da obiskovalci center lažje najdejo. Ker objekt nima hišne številke, je bila navigacija z GPS napravami sicer nemogoča.</p>
1.3.	Obveščanje in informiranje javnosti o projektu	Javnost bomo o projektnih aktivnostih obveščali preko tiskanih medijev (lokalna občinska glasila, Pomurski Vestnik, Večer, Delo, Dnevnik in drugi), preko radia in televizije (predvsem lokalne radijske in televizijske postaje), preko spletnih strani Inštituta Lutra, Občine Gornji Petrovci in KP Goričko, preko Facebook profilov Lutra in Aquaviva (skupaj več kot 7400 sledilcev) in preko spletnih medijev. Pri obveščanju javnosti bomo posebej poudarili, da je projekt sofinanciran iz strani Ministrstva za okolje in prostor.	<p>Novico o projektu smo v mesecu oktobru 2016 objavili na Lutrinem Facebook profilu in na spletni strani www.lutra.si.</p> <p>Na spletni strani in FB profilu Inštituta Lutra smo objavljali novice in aktivnosti, povezane z delovanjem centra Aqualutra. Z mesecem marcem smo v centru uvedli redni delovni čas: od srede do petka med 10. in 17. uro ter v soboto med 11. in 16. uro, kar je tudi objavljeno. Po poprejšnjem dogovoru center odpremo tudi zunaj rednega urnika. Taki primeri so bili vezani na delavnice in obisk večjih skupin.</p> <p>Na spletni strani in FB profilu smo objavljali aktualne naravovarstvene teme, potek aktivnosti projekta, dogodke, ki smo jih priredili v vidrinem centru in zunanje dogodke, na katerih smo v sklopu projekta sodelovali (pohodi, kulturni dogodki, izobraževanja).</p> <p>V marcu smo objavili odpiralni čas centra Aqualutra ter vabilo na predavanje</p>

PREGLED OPRAVLJENIH AKTIVNOSTI DO 31. 10. 2017 NA PROJEKTU			
št.	Naziv aktivnosti	Opis izvedbe aktivnosti in predstavitev metod dela	Opravljenosti do 31. 10. 2017
			<p>strokovnjakinje, ki se je odvijalo 31. 3. 2017 v prostorih centra Aqualutra. Predavanje smo oglaševali tudi na oglasnih deskah v KP Goričko (50 plakatov A1), vabila po pošti poslali vsem županom, na šole in druge javne ustanove v KP Goričko ter jih osebno razdelili tudi po hišah lokalnim prebivalcem (skupaj 120 letakov velikosti A4). Podobno smo vabili najširšo javnost tudi na predavanje prof. dr. Mihaela J. Tomana v mesecu oktobru 2017.</p> <p>Zapis o izbiranju novega informatorja v vidrinem centru in o projektu Raznoživost je izšel v Novinah (dec. 2016), občinskem glasilu občine Gornji Petrovci (http://www.gornji-petrovci.si/zaobcane/obcinsko-glasilo-novine/).</p> <p>V januarju 2017 smo sodelovali pri pripravi TV prispevka o bobrih na Muri (RTV Slovenija 1, Slovenska Kronika dne 11.01.2017). O novi zaposlitvi v okviru projekta so v januarja pisali tudi v Vestniku (Murska Sobota), marca pa v Večeru. Javnost je bila preko Facebook profila Inštituta Lutre seznanjena in povabljen na vse pohode, kjer smo se predstavili na stojnici. Maja 2017 smo javnost povabili na naravoslovni pohod ob reki Muri, v sklopu WWD 2017. V juniju smo sodelovali na dogodku Bioblitz, 24 ur z reko Muro, ki je prav tako odmeval v medijih.</p> <p>Pregled objav v tiskanih in spletnih medijih je na priloženi zgoščenki.</p>
SKLOP 2: Obnova in vzdrževanje kvalifikacijskih habitatnih tipov ter monitoring izbranih vrst			
2.1.	Ponovna vzpostavitev in vzdrževanje ekstenzivnega travnika ter demonstracijska zasaditev nekaterih tradicionalnih kulturnih rastlin (s »pleveli« vred)	<p>Na površini 0,24 ha, ki je bila še pred dvema letoma njiva (zdaj je opuščena in v lasti Občine Gornji Petrovci), bomo ponovno vzpostavili ekstenzivni travnik. Površina je zaraščena z tujerodnimi invazivnimi vrstami (pretežno z zlato rozgo). Z redno košnjo in fizičnim odstranjevanjem (puljenje) bomo vzpostavili HT 6510.</p> <p>Del nekdanje njive bomo zasejali s tradicionalnimi kulturnimi rastlinami, ki so bile nekdanj na Goričkem pogoste in značilen element kulturne krajine, zdaj pa jih komaj še kje srečamo (lan, mak, žito s plavicami/modrišem, koruzo trdinko itn.); na delavnicah</p>	<p>Za zasaditev okolice vidrinega centra smo izbrali visokodebelne stare sorte hrušk in jablan (tepka, bobovec, krivopecelj, carjevič, pogačar, reneta, jakobšca ipd.) iz drevesnice Kozjanskega parka. Posadili smo jih konec oktobra 2016 in jih v mesecu maju 2017 dodatno zaščitili pred divjadjo. Zaščitili smo tudi vinske trte, ki rastejo ob centru, kar se je obrestovalo s »trgatvijo« prvega grozdja. Marca 2017 smo pričeli s čiščenjem in urejanjem neposredne okolice centra (odstranjevanje zarasti na nasutih tleh, odstranjevanje robide, odstranjevanje rozge, redčenje jelševja neposredno ob objektu). Z delom smo nadaljevali celo leto, saj so se površine vztrajno zaraščale z robido, koprivo, tudi zlato rozgo. Zarast pred centrom smo redno kosili, uporabljali smo koso ali srp. Kupe trave smo zaradi žuželk pustili in jih sušili na travniku.</p> <p>Prav tako smo poskrbeli za redno košnjo in odvoz sena na travniških površinah</p>

PREGLED OPRAVLJENIH AKTIVNOSTI DO 31. 10. 2017 NA PROJEKTU			
št.	Naziv aktivnosti	Opis izvedbe aktivnosti in predstavitev metod dela	Opravljenosti do 31. 10. 2017
		bomo prikazali tudi postopke nadaljnje obdelave kultur (predvsem lan in koruzo trdinko/osmak). V prikaze bomo vključili domače mojstre z Goriškega in širšega pomurskega prostora, delavnice pa obogatili z domačo kulinariko ter glasbo domačih godcev.	<p>okrog centra Aqualutra (na skupni površini 0,63 ha). Skupna površina vzdrževanih površin v sklopu projekta pa presega 1 ha. Z redno košnjo zagotavljamo ponovno vzpostavitev ekstenzivnega travnika, ki se je v preteklih letih zaraščal z enoletno suholetnico, vrstna pestrost pa je bila nizka. Zaradi redne košnje smo v zadnjem letu opazili, da se je število vrst občutno povečalo, pojavljati so se pričele tudi vrste, ki so značilne za ekstenzivne travnike, med njimi tudi kukavičja lučca in zdravilna strašnica.</p> <p>Zaradi hitrega zaraščanja z črno jelšo, omočenosti njivske površine in neugodnih vremenskih razmer, smo prikaz starih kulturnih rastlin omejili na razstavo v centru (plodovi trdinke in izdelki iz ličja, posušen lan in laneni izdelki). Z lokalnimi turističnimi-kulturnimi društvi smo načrtovali predstavitev pridelave in predelave lanu (od semena do tkanine), ki bo jo za nas pripravil zunanji izvajalec. V poletnem in jesenskem času je zaradi kmečkih opravil bilo nemogoče uskladiti termin z zunanjim izvajalcem in društvi, zato smo se dogovorili za delavnico v zimskih mesecih. Domačo kulinariko smo vključevali v vse dogodke, ki so potekali v centru Aqualutra.</p> <p>Podrobnosti so v priloženem poročilu v elektronski obliki.</p>
2.2.	Odstranjevanje tujerodnih invazivnih vrst ob vodotoku Mala Krka	Vzdolž vodotoka Mala Krka, ki je sicer v 1. kakovostnem razredu, bomo odstranili tujerodne rastlinske vrste, večinoma gre za zlato rozgo; vzpostavili bomo ekološke razmere za rast prvotnega habitatnega tipa obrečnega vrbovja, jelševja in jesenovja (mehkolesna loka, HT 91E0).	<p>Tujerodne invazivne vrste, pretežno zlato rozgo, smo odstranjevali na površinah v lasti bodisi Občine Gornji Petrovci, KS Križevci ali R Slovenije. Gosti strnjeni sestoji zlate rozge so bili v pasu tik ob vodotoku (0,023 ha) ter na dveh večjih zaraščenih ploskvah, površine 0,24 ha ter 0,036 ha. Zlato rozgo smo odstranjevali tudi na ostalih travniških in gozdnih površinah okrog centra Aqualutra (skupaj smo očistili več kot 1 ha površin).</p> <p>Zlato rozgo smo odstranjevali mehansko, z metodo puljenja oz. izkopavanja v času pred cvetenjem – prvič v maju in juliju, nove poganjke drugič v avgustu in septembru 2017. Odstranjevanja smo se lotili na treh površinah, ožjem pasu tik ob vodotoku, opuščeni njivi in odprti površini v zaraščanju. Večje sestoje na površini v zaraščanju smo najprej pred cvetenjem pokosili, nove poganjke pa pulili ob ponovnem razraščanju. Pred prvim puljenjem smo na poskusnih ploskvah popisali prisotne rastlinske vrste. Odstranjene rastline smo odlagali na kompostni kup na olesenele ostanke rastlin iz prejšnjih let, kjer so se posušili in propadli.</p> <p>Na delavnicah v centru Aqualutra in drugje smo predavali o problematiki tujerodnih invazivnih rastlin. Pripravili smo informativne liste o invazivkah in</p>

PREGLED OPRAVLJENIH AKTIVNOSTI DO 31. 10. 2017 NA PROJEKTU			
št.	Naziv aktivnosti	Opis izvedbe aktivnosti in predstavitev metod dela	Opravljenosti do 31. 10. 2017
			<p>zlati rozgi. Za predstavitev rastline smo pripravili herbarij, posamezne primerke orjaške in kanadske zlate rozge smo plastificirali. V delavnice smo vključili praktičen prikaz prepoznavanja zlate rozge na terenu, udeleženci delavnic so pri odstranjevanju rastlin tudi sodelovali.</p> <p>Podrobnosti so v priloženem poročilu v elektronski obliki.</p>
2.3.	Spremljanje širjenja tujerodne vrste signalni rak (<i>Pacifastacus leniusculus</i>) na Goričkem in monitoring jelševca (<i>Astacus astacus</i>)	<p>Pregledali bomo točke monitoringa raka jelševca, ki smo ga na goričkih vodotokih opravili v letih 2007-2008 in prvič ugotovili prisotnost in razširjenost te vrste na Goričkem. Za vabo bomo uporabljali jetra. Vrše bomo nastavljali zvečer, naslednje jutro jih bomo pregledali. Vrše bomo nastavili na istih mestih kot v inventarizaciji jelševca v letih 2007 in 2008, ko signalnega raka na Goričkem še ni bilo. Ulovljene osebkke bomo izmerili (dolžino od začetka rostruma do konca toraksa). Osebkom bomo določili tudi spol in jih pregledali ter popisali morebitne poškodbe. Jelševce bomo izpustili na mestu ulova, signalne rake bomo evidentirali in odstranili. Vzorčenja bomo opravili tudi z ročno mrežo, gor- in dolvodno od mesta postavitve vrše. Podatki bodo na voljo tudi v shp. obliki. Inštitut Lutra bo monitoring opravljal v skladu z dovoljenjem, izdanim na podlagi Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (št. dovoljenja 35601-33/2017-4, z dne 26.08.2011).</p>	<p>Vzorčenja smo opravili v mesecu avgustu, septembru in oktobru 2017. Skupno smo vzorčili na 38 lokacijah na 16 različnih vodotokih, od tega na 35 lokacijah (15 različnih vodotokov), na katerih smo že vzorčili v letih 2007-2008. Na novo smo pregledali še mejni potok Kučnica. Od skupno 38 vzorčnih mest smo z metodologijo nastavljanja vrš ugotovili prisotnost rakov na 11 lokacijah. Signalnega raka nismo našli na nobenem vzorčnem mestu. Popisali smo 35 živih osebkov in enega razpadajočega. Glede na spolno strukturo smo popisali 12 samcev, 23 samic, en osebek je bil nedoločljiv in najden izven vrše. Večina osebkov (25) je bilo nepoškodovanih.</p> <p>Sestava vidrine diete je odvisna od sezone, raki prednjačijo v toplejših, mesecih. Kljub zimskemu monitoringu vidre smo v iztrebkih našli ostanke rakov na 8 od 102 lokacij (7,8 %). Glede na to, da so se v naših vršah (in po pregledu okoliškega dela potoka) znašli izključno raki jelševci, sklepamo, da ostaja trend populacije na Goričkem stalen in da tujerodne vrste rakov, nevarne predvsem zaradi prenašanja bolezni, do goričkih potokov še niso prodrle.</p> <p>Podrobnosti so v priloženem poročilu v elektronski obliki.</p>
2.4.	Monitoring vidre v SAC Goričko	<p>Na osnovi načrta in rezultatov inventarizacije vidre na Goričkem, opravljene v okviru projekta LIFE AQUALUTRA (2004-2009), namenjenega ohranjanju vidrine populacije na Goričkem, bomo opravili ponoven zimski monitoring kvalifikacijske vrste vidra (<i>Lutra lutra</i>) na istih mestih na tekočih in stoječih vodah po celotnem Goričkem. Uporabljali bomo uveljavljeno standardno evropsko metodo za ugotavljanje prisotnosti vidre, ki je posredna metoda ugotavljanja po znakih (iztrebki, markacije, sledi, ostanki hrane). Podatke bomo primerjali z rezultati iz projekta LIFE in ugotovili trend</p>	<p>Pripravili in posodobili smo bazo vidrine prisotnosti na Goričkem. Inventarizacijo vidre smo zaključili aprila 2017. Popisali smo 100 lokacij, od tega je bilo pozitivnih 90 (90 %). Popisali smo več kot 550 iztrebkov. Na nekaterih vodotokih in jezerih (akumulacijah) smo opazili tudi novo naseljenega bobra, ki si je uredil že nekaj bobrišč. Ob prijavi projekta pojavljanje bobra na tem delu goriškega še ni bilo znano. Bobra smo spremljali tudi z digitalno kamero za opazovanje živali, pri tem pa ujeli tudi druge živali (27 taksonov: kanja, lisica, šoja, taščica, mali glodavci, vidra itd.).</p> <p>V času od 17. 2. 2017 do 10. 5. 2017 smo na bobrišču na Hodoškem jezeru zbrali skupno 3.214 posnetkov (2.433 foto in 781 video posnetkov), od tega 13,02 ur video materialov. Pri analizi video posnetkov smo izločili testne</p>

PREGLED OPRAVLJENIH AKTIVNOSTI DO 31. 10. 2017 NA PROJEKTU			
št.	Naziv aktivnosti	Opis izvedbe aktivnosti in predstavitev metod dela	Opravljenosti do 31. 10. 2017
		razširjenosti vrste (vendar ne številčnosti, za kar bi bili potrebni podatki genetskih analiz). Občasno bomo na vidrina markacijska mesta nastavili digitalne kamere za opazovanje živali; tako bomo pridobili koristne posnetke živali (vider in drugih vrst), ki se pojavljajo na teh mestih, ugotavljali morebitno prisotnost novih (tudi invazivnih) vrst in pridobili še druge koristne podatke	posnetke in posnetke, ki jih je sprožil postavljalca kamere. Teh je 26 oz. 0,8 % od vseh posnetkov. Zbrali smo 885 posnetkov z bobrom ter 3 posnetke z vidro. Kamere ob vodotoku Mala Krka so v času od marca do oktobra zbrale skupno 2489 posnetkov (1321 foto in 1168 video). Ujele so več vrst živali (kanja, lisica, šoja, taščica, mali glodavci, vidra, lesna sova, zelena žolna, srna, jelen, zajec, veverica, grivar itd.), vidro smo posneli dvakrat.
SKLOP 3: Izobraževanje ciljnih skupin			
3.1.	Delavnice RAZNOŽIVOST in naravoslovni dnevi za otroke	<p>Naravovarstveno ozaveščanje je posebno pomembno na zavarovanih območjih, zato bomo k sodelovanju na delavnicah oz. naravoslovnih dnevih povabili vse šole in vrtce na območju KP Goričko; obvestilnik bomo poslali tudi vsem šolam v pomurski regiji. Izobraževalno delavnico/naravoslovni dan/voden pohod po učni poti ali igrarije za najmlajše bomo izvajali v Vidrinem centru AQUALUTRA ali v lokalnem okolju šole.</p> <p>Ob centru AQUALUTRA in ob vidrini učni poti bomo pripravili naravoslovni dan za učence bližnjih OŠ, namenjen spoznavanju biodiverzitete vodnih ekosistemov na zavarovanem območju, kvalifikacijskih vrst za Natura 2000 območje Goričko in spoznavanju tehnik, ki prispevajo k trajnostnemu razvoju na podeželju. Uporabljali bomo svoje izobraževalne materiale: učne liste, določevalne ključe, prepariran naravoslovni material in izobraževalne kovčke; poiskali bomo sledi živali in jih odlili v mavcu, po želji odtisnili v glini in spekli v peči za glino. Iz gline bomo s pomočjo pripravljenih kalupov izdelovali tudi obeske/prionke z motivom živali, značilnih za Goričko (vidro, smrdokavro, velikega skovika itn.)</p> <p>Posebej bomo izpostavili invazivne vrste in nevarnosti, ki jih predstavljajo za avtohtone vrste. Na koncu bomo v</p>	<p>V sklopu projekta smo pripravili dopis za OŠ in ga februarja 2017 posredovali 38 šolam in vrtcem na območju KP Goričko in v širši pomurski regiji. Zaradi potrjenega delovnega plana za šolsko leto 2016/2017 bi naj bila večina delavnic izvedena v septembru in oktobru. Do konca projekta so se odzvale OŠ Šalovci (21. 4. 2017, 8. razred) in OŠ Kuzma (8. 6. 2017, 2 delavnici za 6. in 7. razred). Tema teh delavnic je bila biodiverzitetna celinskih voda, učenci so spoznali vidro in bobra in preko praktičnih poskusov z vodo spoznali pomen ohranjanja naravnih habitatov tudi za našo pitno vodo.</p> <p>Dodatno smo v sklopu projekta pripravili še dve delavnici na OŠ Ivanjkovci (13. 10. 2016), tema delavnic je bila Živali in promet. Na delavnici za 1. in 2. razred smo skozi pogovor spoznali različne živali in eno od groženj (promet) otroci pa so na zunanjih asfaltiranih površinah narisali različne vrste, ki so lahko žrtve povoza v prometu. Za 3. in 4. razred smo pripravili predavanje s pregledom živalskih skupin, ki so najpogosteje žrtve v prometu ter možne ukrepe, za zmanjšanje povozov. Delavnici sta bili izpeljani v sklopu svetovnega dneva varstva živali.</p> <p>Izvedli smo tudi delavnico na 5. zimskem taboru Bumerang sreče v Stanjevcih (21. 2. 2017). Tema delavnice je bila biodiverzitetna celinskih voda in pomen čiste pitne vode. Na delavnici, vsebinsko in izvedbeno prilagojeni za otroke od 5 do 13 let, smo skozi pogovor in praktične poskuse spoznali nekatere živalske vrste celinskih voda, kako jih sledimo (odtisi stopinj, iztrebki, hišice) in kako vpliva onesnaževanje na njihov habitat (poskusi z vodo in onesnažili).</p> <p>20. 4. 2017 smo v vrtcu Gorišnica ob slovesnem prejemu listine Eko vrtec izvedli 6 delavnic. Delavnice so bile vsebinsko in izvedbeno prilagojene</p>

PREGLED OPRAVLJENIH AKTIVNOSTI DO 31. 10. 2017 NA PROJEKTU			
št.	Naziv aktivnosti	Opis izvedbe aktivnosti in predstavitev metod dela	Opravljenosti do 31. 10. 2017
		frontalni obliki z interaktivno tablo in elektronskim glasovanjem preverili osvojeno znanje.	<p>predšolskim otrokom. Otrokom smo pokazali vidrino kožo, se pogovorili o osnovnih značilnostih vrste, primerjali stopinje z odtisi drugih živali (medved, srna, pes, mačka). Skozi pogovor in praktične poskuse smo pokazali pomen onesnaževanja voda in vpliv na živa bitja. Otroci so po delavnici narisali ali zlepili kolaž »Vidrin domek« in s pomočjo pobarvanke spoznali še druge zanimive vrste, ki so del vidrine prehrane (potočni rak, vodomec, skuša ipd.)</p> <p>Sodelovali smo na Kajakaškem prvenstvu v Tacnu ob reki Savi (1. in 2. 6. 2017), kjer smo izpeljali 22 delavnic za predšolske in šoloobvezne otroke (vrtec, 4.–9. razred). S predšolskimi otroki smo spoznali vidro in bobra in s preprostimi vodnimi poskusi izpostavili problematiko onesnaževanja voda. Otroci, ki so obiskovali razrede od 4. do 7. so aktivno sodelovali v pogovoru o živalskih vrstah celinskih voda, kako jih sledimo (odtisi stopinj, iztrebki, hišice) in samostojno izvajali vodne poskuse (vpliv onesnaževanja na njihov habitat). 8. in 9. razred je določeval vodne nevretenčarje in spoznaval kompleksnost in prehranjevalni splet vodnega ekosistema ter negativne vplive onesnaževanja na vse organizme nekega habitata.</p> <p>S stojnico, razstavo v Zavodu Marianum v Veržeju in 6 delavnicami smo 9. 6. 2017 sodelovali tudi na Bioblitzu 2017 (24 ur z reko Muro). V dopoldanskem času smo za učence OŠ Stročja vas (1.-2. razred), OŠ Fokovci (1.-5. Razred), OŠ Veržej (1. Razred) in OŠ Turnišče (3.6- razred). izvedli delavnico, na kateri so mlajši otroci izdelali kolaž »Vidrin domek«, starejši pa magnetne iz blaga v obliki vidre ali bobra. Praktičen del je sledil po prilagojeni razlagi o sesalcih celinskih voda in prikazu pripomočkov (vidrina koža, vidreki, lobanja vidre, oglodana debla od bobra ipd.)</p> <p>Dve delavnici in predavanji smo 22. 6. 2017 izvedli tudi za srednješolce gimnazije Franca Miklošiča iz Ljutomera. Delavnici sta potekali v sklopu Kulturnega maratona v Ižakovcih na otoku ljubezni, kjer smo teoretični uvod v tematiko sesalcev ob reki Muri zaključili s terenskim sledenjem in opazovanjem znakov.</p> <p>Dve delavnici smo izvedli tudi za Večetnično kulturno, izobraževalno, turistično in športno društvo Bakovci (3. 7. 2017), kjer smo otroke stare od 6 do 12 seznanili z naravo Goriškega, nato pa so otroci izvedli poskuse z vodo, kjer so spoznali pomen onesnaževanja vodnih ekosistemov in izdelali različne</p>

PREGLED OPRAVLJENIH AKTIVNOSTI DO 31. 10. 2017 NA PROJEKTU			
št.	Naziv aktivnosti	Opis izvedbe aktivnosti in predstavitev metod dela	Opravljenosti do 31. 10. 2017
			<p>izdelke povezane z vidro.</p> <p>22. 9. 2017 smo pripravili in izvedli razstavo ter delavnico za otroke OŠ Solkan v sklopu EKO dneva, ki ga organizira Kajak klub Solkan</p> <p>23. 9. 2017 Smo sodelovali s predstavitevjo biodiverzitete voda na dogodku Slackline čez reko Muro na otoku ljubezni v Ižakovcih.</p> <p>Dokazila o izvedenih delavnicah v obdobju od oktobra 2016 do novembra 2017 so na priloženi zgoščenki: Priloge/Priloga 05_Dogodki_Izobraževanja_Teren_dokazila.</p>
3.2.	Srečanja »pod vidrino streho« za širšo javnost	<p>Mesečna srečanja (predavanja, prikazi, delavnice) pod »vidrino streho« z izbranimi najboljšimi strokovnjaki za teme s področja trajnostnega razvoja in varstva biodiverzitete bomo organizirali v centru AQUALUTRA in nanje povabili domačine z območja celotne občine Gornji Petrovci in sosednjih občin z območja KP Goričko.</p> <p>Nekaj predlaganih tem (opcijsko): Travniki v naravi in pred hišo: angleška trata ali ekstenzivni travnik? Od koruznega zrna do cekarja: kaj je CO2 odtis in zakaj je cekar boljši od plastične torbe Glej, gozd vse ti ponudi! Podnebne spremembe in kaj lahko storimo – lahko ublažimo njihov vpliv? Biodiverziteta na domačem vrtu - zakaj je tradicionalni »ograček« boljši od vrta? Kaj nam pripoveduje vidra in kako je zašla v občinski grb Tujerodne vrste – nujno tudi invazivne? Katere moramo poznati?</p>	<p>31. marca je bilo prvo predavanje; predavala je klimatologinja prof. dr. Lučka Kajfež Bogataj o podnebnih spremembah in kako se jim lahko prilagodimo.</p> <p>20.10.2017 je predaval prof. dr. Mihaela J. Toman, tema predavanja je bila voda. Obe predavanji sta bili v prostorih centra Aqualutra. Na predavanji smo povabili širšo javnost z območja goriškega, predvsem pa okoliške domačine.</p> <p>Plakat in letak za predavanji sta na priloženi zgoščenki:</p> <p>V sklopu projekta smo predavali tudi na Biotehniški fakulteti na oddelku za biologijo in na muzejski noči v Mestnem muzeju Litija. Tema predavanja je bila povezana z vplivi HE na vodno okolje. Dve predavanji na temo biotske pestrosti celinskih voda smo pripravili tudi za dijake Gimnazije Franca Miklošiča Ljutomer.</p>
3.3.	Vodeni sprehodi in izleti ter informiranje v centru	<p>Pridružili se bomo različnim pohodnim in izletom, ki jih na Goričkem prirejajo pohodniška in druga društva vsak teden, vendar nimajo posebnega cilja; nadgradili jih bomo s strokovnim vodenjem, vključevanjem ogleda</p>	<p>V mesecu oktobru (09.10.2016) smo imeli predavanje in voden sprehod po učni poti za taborovodje (20 udeležencev).</p> <p>Z 10. januarjem 2017 smo v centru Aqualutra zaposlili novo projektno sodelavko in informatorko, ki je v centru na voljo za obiskovalce v času</p>

PREGLED OPRAVLJENIH AKTIVNOSTI DO 31. 10. 2017 NA PROJEKTU			
št.	Naziv aktivnosti	Opis izvedbe aktivnosti in predstavitev metod dela	Opravljenosti do 31. 10. 2017
	Aqualutra	<p>naravnih vrednot in razlago in promocijo biodiverzitete »in situ«. Tematiko bomo prilagajali željam pohodnikov, geografskim in naravnim danostim, vremenu, predvsem pa aktualnim okoljskim dnevom (biotske raznovrstnosti, voda, mokrišč, parkov itn.). Če bo mogoče, bomo vanje vključevali tudi učno pot ob centru in obisk centra z razstavo.</p> <p>V to dejavnost je vključeno tudi redno delovanje centra Aqualutra, zagotovitev informatorja, ki bo tudi ključne obiskovalce vodil po razstavi v centru in učnih poteh v neposredni bližini centra in ob Hodoškem jezeru.</p>	<p>delovnih ur, hkrati pa pomaga pri izvajanju projektne aktivnosti. Z marcem so začeli prihajati obiskovalci, katerim smo predstavili razstavo in delovanje centra, odgovarjali na vprašanja itn. Prišli so obiskovalci iz različnih ciljnih skupin: domačini, športniki, študentje, družine, pohodniki, turisti iz Slovenije in Madžarske.</p> <p>Uredili smo si pohodniško izkaznico, ki jo izdaja Goričko društvo za lepše vütro in se dogovorili za strokovno sodelovanje na pohodih, kjer smo predstavili delovanje Inštituta Lutra v centru Aqualutra, poudarili odpiralni čas centra in ponudbo, jih seznanili z vsebinami o vidri in biodiverziteti goriškega ter odgovarjali na vprašanja pohodnikov. V mesecu januarju smo sodelovali na že 18. tradicionalnem pohodu ob svetovnem dnevu mokrišč, v mesecu marcu pa smo se na 8.</p> <p>Jožefovem pohodu (Tinekova broda) predstavili z vsebinami o vidri in bobru. V aprilu smo se udeležili pohoda po Kruplivniku in velikonočnega pohoda «z brejga na brejg». Maja smo sodelovali na naravoslovnem pohodu ob reki Muri in pohodu po Olijevi vulkanski poti. Junija smo lahko pohodnikom Upkašovega pohoda iz Križevca predstavili naše delovanje v prostorih vidrinega centra in jim pokazali učno pot ob centru. (glej priloženo zgoščenko, Priloge/ Priloga 05_Dogodki_Izobraževanja_Teren_dokazila).</p>
SKLOP 4: Izobraževalna in promocijska gradiva			
4.1.	Informacijska mapa CENTER AQUALUTRA	<p>Za predstavitev in promocijo centra bomo pripravili in natisnili predstavitveno brošuro (oz. mapo) Vidrinega izobraževalnega centra AQUALUTRA ter predstavili programske sklope in aktivnosti za različne ciljne skupine javnosti (učno pot, naravoslovne dneve, predavanja, prikaze, vodene pohode in druge vsebine centra). Publikacija bo pripravljena tako, da bo posamezne elemente mogoče po potrebi kombinirati in sestaviti informacijo natančno za ciljno skupino.</p> <p>V promocijske namene bomo uporabili tudi glinene priponke oz. obeske, ki jih bodo izdelali udeleženci delavnic RAZNOŽIVOST.</p>	<p>Predstavitvena mapa Inštituta Lutra in centra Aqualutra je natisnjena. Pripravili smo tudi predstavitveno brošuro ter informacijske liste, ki jih tiskamo na zahtevo ter jih bomo v prihodnosti dopolnjevali in nadgrajevali, glede na potrebe.</p> <p>Pripravili smo katalog delavnic in aktivnosti, ki jih ponujamo v centru Aqualutra. Vsebine se nanašajo na vodo, vidro in bobra, biodiverzitet, invazivne vrste in gozd. Katalog je namenjen šolam pri načrtovanju šolskih in obšolskih aktivnosti, povezanih z naravo in okoljem. Pripravili smo tudi nabor in opis delavnic za različne starostne skupine otrok.</p>

PREGLED OPRAVLJENIH AKTIVNOSTI DO 31. 10. 2017 NA PROJEKTU			
št.	Naziv aktivnosti	Opis izvedbe aktivnosti in predstavitev metod dela	Opravljenosti do 31. 10. 2017
4.2.	Informacijski in učni listi o biodiverziteti (RAZNOŽIVOSTI) Goriškega	<p>Informacijski listi (za najširšo javnost) in učni listi (prilagojeni za različne stopnje osnovnih šol) bodo predstavili biodiverziteti Goriškega, s poudarkom na kvalifikacijskih vrstah in habitatnih tipih Natura 2000 območja (SAC in SPA), zavarovanih in tipičnih vrstah območja. Teksti bodo opremljeni z nazornimi ilustracijami in/ali fotografijami. Predstavljene bodo tudi grožnje posameznim vrstam in dejavniki, ki pripomorejo k dolgoročni ohranitvi vrst in habitatnih tipov. Poseben poudarek bo tudi na tujerodnih invazivnih vrstah (kako jih prepoznamo in kako jih uspešno odstranjujemo). Informacijski listi bodo natisnjeni v nakladi 2000 izvodov, predvidevamo, da jih bo vsaj 20. Vloženi v predstavitevno brošuro, bodo delovali kot tiskana publikacija.</p> <p>Šest različnih vrst učnih listov (s tematiko vidre in njenega habitata) v 4 jezikih smo pripravili v okviru projekta VIDROLOGIJA; nekatere dodatne tudi v drugih projektih, zbirko bomo vsebinsko dopolnili z učnimi listi za biotsko raznolikost in krajinsko pestrost za vse triade osnovne šole.</p>	<p>Pripravili smo 20 informacijskih listov za širšo javnost o biodiverziteti Goriškega in problematiki invazivnih tujerodnih rastlin. Poudarili smo osnovne značilnosti predstavljenih vrst, pomen njihovega ohranjanja in dejavnike ogrožanja. Listi so opremljeni z ilustracijami Jurija Mikuletiča, Uelija Iffa in lastnimi fotografijami. V okviru projekta smo imeli več akcij odstranjevanja zlate rozge za vzpostavitev kvalifikacijskih habitatnih tipov HT 91E0 in HT 6510, zato smo na informacijske liste dodali vsebine o invazivnih vrstah in pomenu preventivnega odnosa do tujerodnih vrst. Informacijske liste tiskamo sami v centru Aqualutra, za ta namen smo kupili tudi nov zmogljiv A3 printer. Sprotni tisk na zahtevo nam namreč omogoča prilagajanje in nadgradnjo vsebin.</p> <p>Posodobili smo 26 učnih listov in pripravili 9 novih. Novi nabor zajema vsebine o bobru, biodiverziteti, rekah Slovenije, tujerodnih vrstah, svetlobnem onesnaževanju, podnebnih spremembah in zavarovanih območjih.</p> <p>Učni in informativni listi so v elektronski obliki priloženi na zgoščenki: Priloge/Priloga 04_Učni listi_Informativni listi_Katalog.</p>